

กรรมดี

พระอาจารย์สงบ มนัสสุนโต

ถาม-ตอบ ปัญหากรรม วันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๙
ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ถาม : เรื่อง “อำนาจ วาสนา บารมี”

กราบนมัสการหลวงพ่อกี่เคารพ

๑. อำนาจ วาสนา บารมี คืออะไร เหมือนหรือต่างกันอย่างไรครับ
๒. อำนาจ วาสนา บารมี มาจากการทำทาน ศีล ภาวนา ใช่ไหมครับ

ตอบ : นี้คำถามเนาะ คืออยากให้พูดเรื่องนี้ไง

“๑. อำนาจ วาสนา บารมีคืออะไร เหมือนหรือต่างกันอย่างไร”

มันก็คนละคำอยู่แล้ว

อำนาจก็คืออำนาจ อำนาจคืออำนาจ อำนาจ คนที่มีอำนาจ อำนาจบาตรใหญ่ ถ้าคนที่มีอำนาจ ถ้าอำนาจเป็นธรรมก็เป็นประโยชน์ ถ้าอำนาจเป็นโลก อำนาจเป็นกิเลส อำนาจก็เหยียบย่ำเขา

วาสนา วาสนาคคนเกิดมามีอำนาจวาสนา คำว่า “วาสนา” นะ ทำสิ่งใดประสบความสำเร็จทั้งนั้นนะ

ถ้ามีบารมี บารมี คนที่มีบารมีมันมีคณับหน้าถือตา มีคนเชื่อถือศรัทธา ว่าอย่างนั้นเถอะ แต่ถ้าคนไม่มีบารมี เขามีอำนาจ มีวาสนา แต่เขาไม่มีบารมี เขาก็มีอำนาจวาสนาของเขา อำนาจวาสนาของเขาคือเขาทำสิ่งใดประสบความสำเร็จของเขา ถ้าเขามีอำนาจ อำนาจของใครล่ะ นี่พูดถึงอำนาจ

ถ้ามีอำนาจนะ คำว่า “อำนาจ” ดูฝูงสัตว์ วิถี เวลาฝูงสัตว์ ดูฝูงลิง เวลาฝูงลิง ใครเป็นผู้มีอำนาจ มีอำนาจก็เป็นหัวหน้า ถ้ามีหัวหน้า มันปกครองฝูงทั้งหมด ตัวเมียทั้งหมดเป็นสมบัติของหัวหน้า ทุกอย่างเป็นของหัวหน้าหมดเลย แต่ความเป็นหัวหน้ามันก็ต้องปกครองเขา เวลาปกครองเขา คนที่จะขึ้นมาทดแทน เห็นไหม มีอำนาจ คนอื่นจะล้มตลอดไป ฝูงลิงโตอย่างนี้

เวลาสิงโตมันดูแลฝูงของมัน ถ้ามีสิงโตหนุ่มที่มีกำลังมากกว่ามาล้มมันได้ นี่อำนาจ เวลาอำนาจ เราดูอำนาจของสัตว์มันแย่งชิงกันสิ เวลาสัตว์มันแย่งชิงอำนาจเพื่อปกครอง ถ้าปกครองมันก็ได้ชั่วคราวเท่านั้นนะ

นี่ก็เหมือนกัน อำนาจ คำว่า “อำนาจ” ใครๆ ก็อยากได้ แต่อำนาจโดยธรรมชาติ อำนาจโดยธรรม ไม่ต้องทำอะไรเลย คุณองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาหลวงตาท่านตรัสธรรมขึ้นมา ท่านกราบแล้วกราบเล่า ท่านกราบถึงพระคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อำนาจโดยธรรมๆ เวลาใครระลึกถึงมันเป็นประโยชน์ทั้งนั้นนะ คำว่า “อำนาจๆ” อำนาจมาจากไหนล่ะ อำนาจมาจากไหน

อำนาจ วาสนา มันต่างกันหรือไม่

ต่างกันหมด อำนาจก็เป็นอำนาจ วาสนา คนมีอำนาจ แต่วาสนาของเขา เขาได้พอเหมาะพอสมหรือไม่ คือว่ามันเป็นกาลเป็นเวลาไง มีอำนาจแต่ไม่มีบริษัทบริวาร ไม่มีที่ให้แสดงออก มันก็ไม่มีประโยชน์ เห็นไหม ถ้ามีวาสนา มันมาพอดีพอเหมาะพอสมไปหมดเลย มีอำนาจด้วย มีวาสนา มีการปกครองดูแล นี่ถ้ามีบารมีไปใหญ่เลย

อำนาจ วาสนา บารมี คืออะไร มันแตกต่างกันอย่างไร

มันแตกต่างกันหมด แต่บางคนมีแต่อำนาจ แต่เขาอำนาจโดยทุจริต คุณผู้ที่มีอิทธิพลเขามีอำนาจของเขา แต่อำนาจซอซอๆ เร้นๆ ของเขา เขาแสดงออกโดยธรรมชาติไม่ได้ เขาอำนาจเร้นลับ นี่มีอำนาจ อำนาจโดยธรรมและอำนาจไม่โดยธรรม วาสนาก็คือวาสนา บารมีก็คือบารมี มันคืออะไรล่ะ มันเหมือนหรือมันต่างกันอย่างไร นี่มันเหมือนหรือมันต่างกันอย่างไรแล้วมอตรงไหนล่ะ

คนมองไม่เห็น คนมีอำนาจมีอำนาจมาก แต่คนไม่รู้จัก คนไม่รู้จักเขา มันใช้ประโยชน์อย่างไร แล้วมันต่างกันอย่างไร แล้วมีใครมองเห็นล่ะ ถ้าคนที่เขารู้จักได้ เขารู้จักได้ของเขาด้วยประโยชน์ของเขา ฉะนั้น มันแตกต่างกันหมด

แต่คนเรา อย่างองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีครบ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ที่ตั้ง ตั้งเขตทักษะ ๘๐ องค์ ท่านรู้หมด ๘๐ องค์ที่ว่า พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ พระอุบาลี พระอนุรุทธะ ผู้ที่มีคุณธรรมๆ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีมากกว่า แล้วรู้ได้รอบหมดเลย นี่พูดถึงว่า ผู้ที่มีอำนาจวาสนาสมบุรณ์ มีอำนาจวาสนา มีบารมีสมบุรณ์

แต่พวกเราเป็นอย่างใดอย่างหนึ่งก็พอแล้ว ถ้ามีอย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้ามีอย่างใดก็แล้วแต่ให้จิตใจเป็นธรรมๆ อย่านึกว่าอันนี้อาจมีอำนาจ อยากรู้จะให้คนนับหน้าถือตา อยากรู้มีวาสนา

ให้ประสบความสำเร็จ อยากมีบารมีให้คนนับหน้าถือตา...มันบ้า เพราะอะไร เพราะมันเป็นสิ่งที่
ทำมา

ไฉนนี่บอกว่า มันเหมือนมันแตกต่างกันอย่างไร

เราบอกว่า ที่มันเหมือนมันแตกต่างกันก็แบบว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านมี
สมบุญของท่าน ท่านมีครบของท่าน ครูบาอาจารย์ท่านก็มี แต่จริตนิสัยของท่าน ท่านสร้างมา
มากน้อยแค่ไหน แล้วถ้าพูดถึงอำนาจวาสนาบารมีของมนุษย์ ของคนทั่วไป นี่พูดถึงเรื่องโลกๆ
นะ ถ้าเรื่องโลกๆ มันมีกุศล อกุศล มันมีฝ่ายธรรม ฝ่ายอธรรม มันมีฝ่ายโลก

ฉะนั้น เรื่องของโลกมันเป็นเรื่องของโลก แต่ถ้าเรื่องของธรรมมันเหนือโลก ถ้ามันเหนือ
โลก ครูบาอาจารย์ท่านทำ ท่านทำมาอย่างนั้น ผู้ที่มีความสมบุญของท่าน

“๒. อำนาจ วาสนา บารมี มาจากการทำทาน ถือศีลภาวนา ใช้หรือไม่”

ไฉนการทำทาน คุณดี เวลาเดียวกันในพระพุทธศาสนา มันก็เป็นประเพณีวัฒนธรรม ใคร
อยากได้อะไร ใครทำอะไรก็ทำตามนั้น ก็ไปตามวัดตามวา ฉะนั้น เวลาไปตามวัดตามวา ผู้ที่เขา
เชื่อถือศรัทธากันอย่างใด ในชุมชนใด ในประเพณีวัฒนธรรมในท้องถิ่น ในท้องถิ่นมันมาจาก
ผู้นำ ผู้นำเขามีความเชื่อ มีความเคารพบูชาสิ่งใด ท่านก็ถือเคารพบูชาตามๆ กันมา ฉะนั้น
ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นมันเลยแตกต่างกัน ถ้าประเพณีวัฒนธรรมแตกต่างกัน

สิ่งที่การทำทาน จำศีล ที่ว่าอำนาจวาสนามันมาจากไหน ถ้าอำนาจวาสนามันมา มันก็
มาแบบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระโพธิสัตว์สร้างอำนาจวาสนาบารมีมา ถ้าการ
สร้างอำนาจวาสนาบารมีมาอย่างนั้น นี่ท่านสร้างของท่านมา

แล้วเวลาอำนาจวาสนาบารมีในทางธรรม เห็นไหม อำนาจวาสนาบารมีคือมีอำนาจ
เหนือกิเลสในใจของตน ถ้ามีอำนาจเหนือกิเลสในใจของตนแล้ว ถ้าชนะใจตนแล้ว ชนะสัตว์โลก
ทั้งหมดเลย

เพราะว่าใจของตนเวลากิเลสมันขยับขึ้น อยากดังอยากใหญ่ อยากไปทั้งนั้นนะ ใจความ
อยากคือกิเลสต้นหาความทะยานอยาก แต่เวลาครูบาอาจารย์ของเราที่ท่านประพฤติปฏิบัติ
อยากสิ้นกิเลสๆ การอยากสิ้นกิเลส ท่านตัดแปลงตน แล้วตัดแปลงตน

หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ครูบาอาจารย์ของเราท่านอยู่ในป่าในเขาของท่าน ท่าน
ประพฤติปฏิบัติของท่าน หลวงปู่มั่นท่านไปสำเร็จที่เชียงใหม่ หลวงปู่ขาวท่านไปสำเร็จที่โหล่ง
ขอด ครูบาอาจารย์ท่านสำเร็จที่ไหน ท่านระลึกถึง เห็นไหม

เวลาหลงปู่เจี๊ยะๆ เวลาทำนไปแทนคุณทางจังหวัดตาก ทำนไปแทนคุณชาวบ้าน ชาวบ้านเขาบอกว่าท่านเคยไปสงบระงับ ท่านเคยไปภาวนาที่นั่น คนชาวป่าชาวเขาชาวดอยได้ เป็นคนที่อุปัฏฐากดูแลอาจารย์ของเรา หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านอยู่กับใคร นี่ไง แต่ด้วย อำนาจวาสนาของท่าน เวลาทำนไปวิเวกของท่าน พวกนั้นอุปัฏฐากอุปถัมภ์ เวลาครูบาอาจารย์ ของเราท่านไปแทนคุณ แทนคุณเขา ไปแทนคุณเขาเพราะอะไร เพราะเขาได้ดูแลอุปัฏฐาก อุปถัมภ์ครูบาอาจารย์เรามา

เวลาพระโพธิสัตว์ท่านสร้างอำนาจวาสนาของท่าน ท่านได้บำเพ็ญตบะธรรมของท่าน ท่านได้ปฏิบัติของท่านมา ทีนี้ปฏิบัติของท่านมาใช่ไหม ฉะนั้น สิ่งที่ทำมาๆ เวลาทำมาแล้ว เวลา ประพฤติปฏิบัติ เวลาปฏิบัติ อำนาจวาสนาที่สำคัญที่สุดคือมรรค เวลาครูบาอาจารย์ที่ประพฤติ ปฏิบัติขึ้นมา เวลาอยากจะพ้นทุกข์ อันนี้เป็นกิเลสหรือ มันเป็นอำนาจทางโลกหรือเปล่า เพราะว่ามันต้องมีใจ มันต้องมีมรรค

เวลาหลงตาท่านพูดถึงว่า เวลาทางโลก เวลาเขาพูดถึงความอยากๆ เป็นกิเลสทั้งนั้น แล้วความอยากเป็นกิเลส อย่างครูบาอาจารย์เราท่านอยากจะพ้นทุกข์ๆ ท่านชวนชวายของ ท่าน มันก็เป็นความอยากอันหนึ่ง แต่เป็นการอยากทำคุณงามความดี อยากหักแข็งหักขากิเลส ของตนเองนะ ความดีของตน แล้วเวลาทำอยู่ในป่าในเขา เห็นไหม

เวลาผู้ที่ประพฤติปฏิบัติท่านนั่งสมาธิภาวนาของท่าน ท่านทำเฉพาะเป็นส่วนตัวเป็น เรื่องในใจของท่าน ท่านทำความดีอย่างนั้น ท่านไม่ได้ทำแบบทางโลก ทางโลกเป็นการตลาด เป็นการโฆษณาชวนเชื่อ ใครมาๆ ก็ว่าเพิ่งออกจากป่ามาเดี๋ยวนี้เลย อู้อู้อู! เป็นนักปฏิบัติเลย เป็น พระอรุณค้อย่างนี้...มันต้องไปรอดใคร มันต้องไปบอกใคร จริงหรือเปล่า

เวลาจริงหรือเปล่า เพราะอะไร เพราะครูบาอาจารย์ของเราละ เวลาหลงตาท่านอยู่ใน ป่าในเขา ท่านอดอาหารของท่าน ท่านผ่อนอาหารของท่าน ท่านบอกว่าเวลาจะเดินไป บิณฑบาตมันไปถึงครึ่งทางต้องนั่งพัก มันไปไม่ไหว เพราะมันหมดกำลังของมัน แต่เวลา บิณฑบาตไปแล้ว พอฉันเข้าไปมือเดียวเท่านั้นนะ มันเหมือนกับม้าแข่งเลย มันฟื้นฟูขึ้นมาได้ นี่ ก็เหมือนกัน อยู่ในป่าในเขามันทุกข์ยากมาขนาดไหน ออกมา คนที่อุปัฏฐากอุปถัมภ์มันจะเอา แคไหนละ คนเรา มนุษย์เราก็ปัจจุัย ๔ เท่านั้นนะ มันจะมีอะไรเกินเลยไปกว่านั้น

ครูบาอาจารย์เราท่านประพฤติปฏิบัติมาในป่าในเขานะ เวลากิเลสมันซบมันตันขึ้นมา มันมีสิ่งใด ท่านจับไว้เลย เวลาเข้ามาวัดมาว่า สิ่งใดที่ขาดตกบกพร่อง ถ้าเป็นบริหารชำระก็ ซ่อมแซม ถ้าสิ่งใดมันจะแก้ไขก็แก้ไข เวลาอยาก อยู่ในป่าในเขามันอยากสิ่งใด เวลาไป บิณฑบาตได้สิ่งใดมา ท่านก็เอามาแจกจ่ายกัน ได้สัมผัส สิวหาวิญญูณ ได้รับรู้รส ได้รับรู้รส เสร็จแล้วมันก็แค่นั้นนะ ถ้าออกจากป่าจากเขามา

ไฉนนี่เวลาออก เพิ่งออกจากป่าจากเขามาเนะ เป็นพระฤๅษีเนะ...ไฉนนี่มันจะไปอวดเขานะ ไปอวดเขานั่นนะกิเลส แต่เวลาความอยากประพฤติปฏิบัติมันอยากกดดันตัวเอง อยากไม่ให้มัน แสดงออก ไม่ให้มันเฟ้นฟ่าน ไม่ให้กิเลสมันออกมา

นี่พูดถึงว่า อำนาจวาสนาบารมีมาจากทำให้ทาน ถือศีล ภาวนา ไซ้หรือไม่

ไซ้ มันมาจากทำทาน การรักษาศีล การภาวนา แต่มันต้องเป็นมรรคเป็นผลนะ เป็นธรรมไง อย่าให้เป็นโลก เป็นโลกมันขึ้นป้ายเลย ถ้ามันทำทานก็โฆษณาไป ๕ ปี รักษาศีลนี้มันบอกเลยนะ จะเข้ามานสมาบัติแล้วนะ ขึ้นคัตเอาตีใหญ่โตเลย มันทำไปทำไม ยิ่งจะภาวนานะ ไฉนไฮ! อย่างนั้นมันภาวนาไซ้หรือฟ ภาวนาเอากิเลส ภาวนาให้คนเห็นว่าฉันเป็นนักภาวนา

นี่พูดถึงว่า อำนาจวาสนาบารมีมันเกิดจากทาน ศีล ภาวนาไซ้ไหม

แต่ต้องเป็นธรรม ไม่ใช่เป็นโลก ถ้าเป็นโลกมันก็เป็นเรื่องโลกๆ ทั้งนั้นนะ ตอนนี้เป็นโลกๆ ทำอะไรก็ขึ้นป้ายกัน ขึ้นป้ายโฆษณาชวนเชื่อกัน โฆษณาแล้วโฆษณาก็

เขาภาวนา ภาวนาเพื่อความสงบสงัด เราไปถึงนั่งที่ไหนก็ได้ ภาวนาที่ไหนก็ได้ ไม่ต้องยุ่งเลย ไฉนนี่ภาวนาไม่ได้ ยังไม่ได้ขึ้นป้าย ยังภาวนาไม่ได้ แล้วถ้ายังไม่ได้ขึ้นป้าย ยังทำทานไม่ได้ รักษาศีลไม่ได้ ภาวนาไม่ได้ ทำอะไรไม่ได้ทั้งสิ้น ถ้าโฆษณาชวนเชื่อไปแล้วทำได้ แล้วพอทำได้ คนมันฝึกไฟไซ้ไหม ก็ไปนั่งอยู่ที่เสียงจ้อกแจ้กจอบแจ่มมันจะเป็นอะไรไป

นี่พูดถึงว่า อำนาจ วาสนา บารมี มาจากทาน ศีล ภาวนา ไซ้หรือไม่

มันต้องทาน ศีล ภาวนาโดยธรรม ถ้าโดยทาน ศีล ภาวนาทางโลกมันก็เป็นโลก เป็นกระแสโลก ถ้าเป็นกระแสโลก โลภียปัญญา ปัญญาโลกๆ แล้วก็โฆษณาชวนเชื่อกัน ในเมื่อเป็นการทำคุณงามความดี มันจะเป็นโทษไปได้อย่างไร ทำคุณงามความดีก็คุณงามความดีแบบโลกใจ คุณงามความดีแบบพะรุงพะรังไง ความดีแบบโลกธรรม ๘ ใจ มีลาภเสื่อมลาภ มียศเสื่อมยศไป เขาจะให้คนเขาสรรเสริญเยินยอ จะเอาโลกธรรม ๘ หรือ

นี่พูดถึงว่าอำนาจวาสนาบารมี การทำ การทำถ้าเราศึกษาแล้วเราทำเพื่อเรา ฉะนั้น สิ่งที่มีมันจะเกิดขึ้น เกิดขึ้นอย่างนั้น นี่พูดถึงว่าอำนาจวาสนาบารมีมันเป็นระดับ มันเป็นความเชื่อ มันเป็นวุฒิภาวะของจิต

แต่ในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนเรื่องทาน ศีล ภาวนา เรื่องมรรค มรรค สติชอบ ปัญญาชอบ เพียรชอบ ระลึกชอบ ความชอบธรรม ความชอบธรรมมันเป็นมรรค พอเป็นมรรคเป็นผลแล้ว สิ่งที่เกิดขึ้นมาด้วยอำนาจวาสนาบารมีมันเกิดขึ้นมาจากผู้ที่ทำด้วยความสะอาดบริสุทธิ์ ทำด้วยความสะอาด

บริสุทธิ์ ทำด้วยหัวใจที่ผ่องแผ้ว ไม่ได้ทำเพื่อต้องการให้คนมานับหน้าถือตา ไม่ได้ทำเพื่อชื่อเสียงสักการะ ใอันมันมันทำเพื่อโลก ถ้าทำเพื่ออำนาจวาสนา อย่างนี้มันถึงสะอาดบริสุทธิ์ใจ นี้โดยธรรมๆ

ในสมัยพุทธกาล เวลาคนทำสิ่งใดมาที่เขาเป็นเอตทัคคะที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพยากรณ์ เขาทำด้วยความสะอาดบริสุทธิ์เพราะมันไม่มีต้นแบบใด ทำด้วยเจตนาของตน

ในชาวมุทธเราทำเลียนแบบ ทำเลียนแบบขึ้นมาจะเอาอย่างนั้น แต่ใจคิดไปอีกอย่างหนึ่ง ใจคิดตั้งแต่เริ่มต้นใจ ทำจะเอาตั้งแต่ต้น แต่ต้นแบบนั้นเขาทำด้วยความสะอาดบริสุทธิ์ เขาทำด้วยหัวใจที่ผ่องแผ้ว แล้วมันได้ผลอย่างนั้น ใจของเราทำอย่างนั้น ฉะนั้น เราทำด้วยหัวใจที่สะอาดบริสุทธิ์ ทำเพื่อคุณธรรม ทำเพื่อหัวใจของเรา เอาอย่างนี้ดีกว่า อย่างนี้มันถูกต้อง

ฉะนั้น อำนาจ วาสนา บารมี ทุกคนมีแล้ว ถ้ามันมีในหัวใจนะ มันเป็นประโยชน์กับใจของตนเอง ใจของตนเองถ้ามีอำนาจก็เหมือนคนสงบระงับ มันมีอำนาจเหนือกิเลสของตน มีวาสนา มีวาสนาก็คิดแต่เรื่องประโยชน์กับใจของตน อยากจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ถ้ามีการภาวนา ภาวนาก็เข้าสู่ภาวนามยปัญญา นี่ถ้ามันเป็นจริงมันเป็นจริงอย่างนี้ ถ้ามันเป็นจริงอย่างนี้มันก็เป็นปัจจัยตัดตั้ง เป็นสันติภูมิโก เป็นในหัวใจนั้น เป็นประโยชน์กับใจดวงนั้น แล้วใจดวงนั้นก็มีความสุข มีความสงบ มีความระงับ

ไม่ใช่โลกๆ โลกๆ มันเป็นเรื่องอภิญญา เรื่องอย่างนั้นมันเป็นอย่างนั้น แล้วอภิญญา ถ้าคุยกับครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์ที่เป็นธรรมนะ ท่านเห็นเป็นเรื่องโลก เป็นเครื่องประกอบ แต่ถ้าเป็นมรรคๆ นี่แสนยาก มันเป็นเรื่องเหนือโลก ธรรมเหนือโลกที่มันจะเป็นสังฆธรรมเป็นประโยชน์กับตน อันนี้เรื่องอำนาจวาสนา

ถาม : เรื่อง “ตำแหน่งของพุทโธ”

กราบนมัสการหลวงพ่อกี่เคารพอย่างสูง ระยะเวลาหนึ่งก็รู้สึกว่าจะได้ที่นั่งสมาธิ ตำแหน่งของพุทโธที่เรากำหนดไว้กลางหน้าอกนั้นมันชอบเลื่อนขึ้นข้างบนค่ะ ซึ่งมันแตกต่างจากครั้งแรกๆ ที่เวลาจิตมันรวมลงมันมักจะดึงลงข้างล่างลงไปลึกๆ เมื่อสมัยแรกๆ ลูกกำหนดตำแหน่งพุทโธไว้ส่วนบนค่ะ แต่พอฟังเทศเห็นว่าควรกำหนดพุทโธไว้ที่กลางหน้าอกจึงถูกต้อง ลูกจึงพยายามเปลี่ยนตำแหน่งของพุทโธใหม่ค่ะ

ผลคือมันก็ผ่านเข้าไปชั้นในอีกชั้นหนึ่งได้อยู่ค่ะ ก็มีสติรู้ตัว รู้ความคิดดีอยู่ค่ะ แค่สงสัยว่าทำไมมันเปลี่ยนไป ไม่รวมลงข้างล่างๆ เหมือนเมื่อก่อน แถมมันเลื่อนสูงขึ้นข้างบนแทนนะคะ เมื่อรู้ก็พยายามกำหนดพุทโธชัดๆ ไว้ที่เดิม แต่มันก็ชอบเลื่อนขึ้นไปอีกค่ะ มันเป็นเพราะจิตยังไม่สงบใช่ไหมคะ หรือจะเป็นอย่างไรก็ช่าง ปล่อยให้พุทโธชัดๆ ไว้ก็พอค่ะ กราบขอบพระคุณ

ตอบ : อำนาจวาสนาบารมีเกิดจากทาน ศีล ภาวนา เห็นใหม่ ทานคือการเสียสละของเรา ถ้าเราเสียสละของเรา เราทานด้วยการปฏิบัติบูชา นั่งสมาธิภาวนา เราทานกิริยาวัตถุ กิริยาที่เราจะยื่น เดิน นั่ง นอน มันเป็นกิริยา กิริยาวัตถุอันหนึ่ง แล้วเราเสียสละ เราเสียสละเพื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรานั่งสงบ เรานั่งสมาธิ เรานูชา เรายกกายและใจนี้บูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราปฏิบัติบูชาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นใหม่ นี่ทาน ศีล ภาวนา

ถ้าเราจะเสียสละของเราเพื่อบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราจะทำเพื่อความสงบระงับในหัวใจของเรา ถ้าเราตั้งใจจะทำสมาธิ เราตั้งใจจะทำสมาธิ เรากำหนดพุทโธๆ ไว้ที่ปลายจมูก ไว้ที่ปลายจมูก จะข้างบน จะข้างล่าง จะกลางหัวอก ไม่ต้องไปขยับ แต่ถ้าเราจะเปลี่ยนแปลง เราขยับของเรา มันเป็นตัวแหนดไหน ตัวแหนดไหนที่ไว้ข้างบน โดยส่วนใหญ่แล้ว ตัวแหนดจะไว้ที่ปลายจมูก แต่ถ้าใครจะกำหนดไว้กลางหน้าอกก็ส่วนกลางหน้าอก แต่ถ้าเวลายันสงบเข้ามามันก็มีผู้รู้ อยู่ จะสงบตรงไหนมันก็มีผู้รู้ของมันอยู่ ถ้ามีผู้รู้ของมันอยู่ สิ่งที่ยืนขึ้นมาเป็นสัมมาสมาธิ

เราทำเพื่อความสงบของใจของเรา ถ้าทำความสงบของใจของเรา ใจที่มันสงบระงับเข้ามาแล้วมันปล่อยสัญญาอารมณ์มาทั้งหมด มันเป็นหนึ่งใน มันไม่พาดพิงอารมณ์ใดๆ ทั้งสิ้น มันมีความสุขของมัน เห็นใหม่

แต่ก่อนที่มันจะเข้ามา ที่มันรับรู้สิ่งต่างๆ อากาฯ ของมันทั้งนั้นนะ มันจะปล่อยมันจะวางเข้ามา จนถึงที่สุดเวลามันจะวางสิ่งใดทั้งหมด มันจะวางแม้แต่ลมหายใจของตน มันจะวางความรู้สึกของตน เห็นใหม่ เวลาเข้าถึงอัปนาสมาธิ จิตสักแต่ว่ารู้ ไม่กำหนดความรู้สิ่งใดเลย แต่มันรู้ในตัวมันเอง

แต่ถ้าเรารู้ของเรา รู้สิ่งต่างๆ มันรับรู้ของมัน นี่โดยธาตุรู้ โดยธรรมชาติของมัน มันเป็นอย่างนั้น แล้วเวลาเราทำสมาธิ เรากำหนดพุทโธ เราใช้ปัญญาอบรมสมาธิเพื่อจะเข้าไปสู่สัจจะความจริง มันเป็นอย่างนั้นโดยข้อเท็จจริงใจ

แต่เวลาเราคิดๆ อยู่นี่ ปัญญาอบรมสมาธิมันก็เป็นธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันเป็นขั้นที่ ๕ เวลาเรากำหนดพุทโธ มันเป็นขั้นที่ ๕ ทั้งนั้นนะ แต่เวลามันสงบระงับเข้ามามันเป็นหนึ่งเดียว ตัวมันเป็นหนึ่งของมัน

ฉะนั้น เราจะวางไว้ที่ไหนก็ได้ เราวางไว้ตรงไหนก็ได้ ว่างตรงไหนก็ได้ เพราะอะไรู้ใหม่ เพราะว่าถ้าคนที่หลงเลงสยมันก็สงสย เหมือนเด็ก เด็กมันไม่รู้อะไร มันก็พุทโธๆ ของมัน มันก็สงบของมันได้ คนที่เราไม่มีความสงสยสิ่งใด เราไม่สงสยในที่ตั้ง ไม่สงสยใดๆ ทั้งสิ้น

เรากำหนดพุทโธ มันมีธาตุรู้ ธรรมชาติที่รู้อยู่ เรากำหนดพุทโธๆ เราอานาปานสติ เรารับรู้ของเรา นี่รับรู้ของเรา

แต่เนี่ยคนปฏิบัติบ่อยครั้งเข้าๆ มันเป็นสมาธิบ้าง ไม่เป็นสมาธิบ้าง เนี่ยมันเริ่มเลือกแล้ว เริ่มเลือกกว่าเราจะวางไว้ตรงไหนดี เราจะทำอย่างไรดี ตรงเนี่ยมันเริ่ม มันมาจากไหนละ มันมาจากเรา ทำแล้วไม่ได้ผล ถ้าทำแล้วไม่ได้ผล มันก็อยากจะได้ผล พออยากได้ผล มันก็มีข้อต่อรอง อย่างนั้นจะดีกว่าอย่างนี้ อย่างนี้จะดีกว่าอย่างนั้น อย่างนั้นจะดีกว่าตรงนี้ ตรงนี้จะดีกว่าตรงนั้น มันก็พูดของมันไปเรื่อย แต่ถ้ามันสงบแล้วมันก็สงบของมัน ทีนี้สงบของมัน มันก็สงบมาที่ใจ เพราะเราจะทำสมาธิสมาธิไป

นี่เราจะบอกว่า จะไว้ที่สูงหรือไว้ที่ต่ำ มันเป็นที่เราคิดของเราไปเอง แต่คำว่า “เราคิดของเราไปเอง” พอเราคิด มันเหมือนเราจุดชนวน สารตั้งต้น พอเราคิดของเราไปเองแล้ว ใจก็เลศ ตัดทอนความทะยานอยากมันก็สอดเข้ามาเลยละ เหตุผลมันไปกว้านมาหมดเลย ใจนั้นจะเป็น ใจนี้ ใจนี้จะเป็นใจนั้น ทั้งๆ ที่ไม่มีอะไรเลย ใจบ้าหอบฟาง เราไปคิดของเราเองไป

ฉะนั้นบอกว่า เมื่อก่อนเราทำตำแหน่งไว้ที่สูง พอตอนนี้เวลามันจะลง เขาบอกมันลง ต่ำๆ แต่นี่พอที่แรกมันจะลงสูงๆ

จะสูงจะต่ำ มันจะรู้ไปไหนให้มันรู้ไป มันจะรู้ได้อย่างไร นี่ผู้รู้ เพราะจิตของเรามันแล้วแต่ ผลกระทบ บางวัน ดุสิต คนภาวนาดีมันจะดีไปเรื่อยๆ เวลาจิตมันเสื่อม มันจะเสื่อมไปตลอดเลย แล้วพอจะฟื้นฟื้นฟูมันยาก ใจนี้ก็เหมือนกัน ถ้ามันจะเลื่อนขึ้นก็ให้มันขึ้น ถ้ามันจะลงก็ให้มันลง เราไม่สงสัยอะไรทั้งสิ้น จะไปไหนก็ไปเถอะ เราอยู่กับพุทโธของเรานี้แหละ เดียวมันกลับมาหาเราเอง ถ้ากลับมาหาเราเอง เห็นไหม

ฉะนั้น สิ่งที่ว่ามันจะเลื่อนขึ้นหรือเลื่อนลง มันจะเลื่อนไปไหน มันจะเลื่อน แล้วเมื่อก่อน มันก็เป็นอยู่อย่างนี้ แต่เราไม่ได้สนใจมันเอง พอเรามาสอนใจมันเอง ก็เลศมันมีข้อต่อรองแล้ว มันทำให้เราสงสัยได้ไง พอมันทำให้สงสัย จะเลื่อนขึ้นแล้วนะ จะเลื่อนลงแล้วนะ มันเลยเป็นปัญหาเลย แต่ถ้ามันจะเลื่อนขึ้น เราก็พุทโธไว้เฉยๆ มันก็ต่อรองเราไม่ได้ เวลามันจะเลื่อนลง เราก็พุทโธไว้เฉยๆ มันก็ต่อรองไม่ได้

มันจะเลื่อนไปไหน มันจะไม่เลื่อนไปไหน เราอยู่กับพุทโธ มันหลอกเราไม่ได้แล้ว แต่มันจะดีขึ้น เราก็ เออ! มันจะเลื่อนขึ้น เราก็ไปกับมัน จะเลื่อนลง เราก็ไปกับมัน ใจกรณีอย่างนี้มันจะทดสอบได้ จะขึ้นหรือจะลง จิตมันรับรู้แล้ว อารมณ์มันเกิดแล้ว ความรับรู้ที่ขึ้นหรือความรับรู้ที่ลง แล้วถ้ารู้ว่าพุทโธละ เรารู้พุทโธๆ เราก็รู้พุทโธ เราพุทโธแล้วถ้ามันเลื่อนขึ้น เรารู้ว่าเลื่อนขึ้น เลื่อนขึ้นแล้วมันลง มันจะเลื่อนลง

อันนี้เขาบอกว่า เมื่อก่อนเวลามันเลื่อนขึ้นเลื่อนลงแล้วมันเข้าไปอยู่อีกชั้นหนึ่ง

มันจะชั้น ๑ ชั้น ๒ ชั้น ๓ ชั้น ๔ ใต้นั้นมันก็เป็นชั้น มันเป็นเปลือก ส้ม เปลือกส้ม ปอกเปลือกส้ม จะกินเนื้อส้ม ความรู้สึกมันก็ว่าเป็นชั้น ๑ ชั้น ๒ ชั้น ๓ ชั้น ๔ ต่อไปมันก็จะชั้น ๕ ชั้น ๖ ชั้น ๗ ชั้น ๘ แล้วก็ชั้น ๙ ชั้น ๑๐ ชั้น ๒๐ มันจะไปเรื่อยแหละ เพราะมันคิดได้ มันจะกี่ชั้นๆ มันก็อยู่ที่เราคิด

แต่ถ้ามันเป็นสัจจะความจริง ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปปนาสมาธิ ขณิกะมันจะมีกว้างขวางไปทั่ว อยู่ที่อำนาจวาสนาของคนมีอำนาจวาสนามากหรือน้อย

อุปจาระ อุปจาระของใคร อุปจาระของคนที่มีอำนาจวาสนา อุปจาระมันสะท้อน มันยิ่งใหญ่ อุปจาระของเราแค่ขอให้มันจิตสงบแล้วให้มันรู้มันเห็น นั่นก็เป็นอุปจาระของเรา

ในอุปจาระมันมีหยาบ มีกลาง มีละเอียด ในขณิกสมาธิก็มีหยาบ มีกลาง มีละเอียด หยาบๆ ก็คนบารมีระดับนี้ ระดับคนชั้นกลางก็ระดับนี้ ระดับคนชั้นยอด

แม้แต่ขณิกะมันก็ยังหยาบ มีกลาง มีละเอียด ในอุปจาระก็มีหยาบ มีกลาง มีละเอียด ในอัปปนาก็เหมือนกัน มีหยาบ มีกลาง ละเอียด ละเอียดสักแต่ว่าเลย ในอัปปนาคือชัดเจนมากเลย มันสักแต่ว่าหมด เพียงแต่ว่ามันจะอยู่ได้มากน้อยได้แค่ไหน จะอยู่ได้ ๓ ชั่วโมง ๔ ชั่วโมง ๖ ชั่วโมง ๕ ชั่วโมง แล้วแต่กี่ชั่วโมง แล้วพอมันคลายตัวออกมามันก็เป็นอุปจาระ

นี่พูดถึงว่า เพราะเราจะตัดประเด็นคำว่า “มันผ่านเข้าไปอีกชั้นหนึ่ง” มันอีกชั้นหนึ่งหรือจะชั้นนอกชั้นในอะไร จิตก็คือจิต สมาธิก็คือสมาธิ ไม่มีชั้นนอกชั้นใน ถ้ามีชั้นนอกชั้นใน เวลากิเลส กิเลสภายนอก กิเลสภายใน กิเลสภายนอกก็สัญญาอารมณ์ภายนอก กิเลสภายใน ข้อมูลที่มันฟูออกมาจากใจ

นี่ก็เหมือนกัน เวลาจะมีนอกมีในมันเรื่องของปัญญา ใต้นี้ผ่านชั้นนอกชั้นใน วางไว้ เราไม่เอาอันนี้มาเป็นอารมณ์ไฉ

ฉะนั้น เขาถามว่า “สิ่งที่มันเป็นชั้นนอกชั้นใน หรือคิดดูว่ามันเป็นแค่สงสัย ทำไมมันเปลี่ยนแปลงไปรวมลงข้างล่าง แต่ก่อนมันสูงขึ้นไปข้างบน”

มันสูง มันเป็นความรู้สึก เพราะจริงๆ แล้วมันอยู่ที่ภวสวะ อยู่ที่ภพ อยู่ที่ฐานของจิต จิตมันจะรับรู้ขึ้นไปข้างบน จิตมันจะรับรู้ลงข้างล่าง จิตมันจะรับรู้ไปซ้าย รับรู้ไปขวา ก็จิตรับรู้ อากาโรที่มันจะไปสูงไปต่ำ ไปซ้ายไปขวา อากาโรทั้งนั้น ถ้าอากาโรทั้งนั้น ถ้าเราไปหยิบเอาอากาโรใดเข้ามาเป็นอารมณ์ มันจะมีข้อต่อรองไปตลอด

วางหมดเลย เราจะวางอารมณ์ทั้งหมดให้เป็นหนึ่ง ถ้าเป็นหนึ่งก็เป็นสัมมาสมาธิ ก็ไปพักของเรา พักของเราเสร็จแล้วเราก็กออกไปใช้ปัญญาของเรา ออกมาฝึกหัดใช้ปัญญา ฝึกหัดใช้ปัญญาที่เขียนมาตามนี้ แล้วเรามาไตร่ตรองบั้งมันจะเข้าใจ ฝึกหัดใช้ปัญญา พอเข้าใจแล้ว คำถามมันจะไม่มี คำถามไม่มี เราก็พุทโธของเราต่อไป แล้วพอจิตสงบแล้วเราก็กฝึกหัดใช้ปัญญา

ปัญญาที่มันเกิดขึ้น สิ่งสงสัยสิ่งใดๆ เอามาค้นคว้า เพราะค้นคว้าด้วยปัญญา ถ้าปัญญามันรอบแล้วมันก็วาง ถ้าปัญญามันรอบถึงความคิดของเรามันก็วาง พอวางแล้ว อืม! ไม่ต้องเขียนไปตามด้วย รู้เองก็ได้ แต่ถ้ามันไม่รู้มันสงสัย มันจุดประเด็นแล้วมันก็สงสัยต่อเนื่องไปเรื่อยๆ แต่ถ้ามันใช้ปัญญา มันรอบรู้ มันวางๆ พอวางก็จบ เห็นใหม่ มันก็แค่สงสัย

ฉะนั้น เขาบอกว่า พอทำๆ ไปแล้ว เพราะสิ่งที่ทำแล้วที่มันยังไม่เข้าใจเรื่องพุทโธชัดๆ พุทโธชัดๆ เพราะจิตมันยังไม่สงบใช้หรือไม่

เพราะจิตมันยังไม่สงบ แล้วมันก็มีเชื้อไฟคอยหลอกคอยล่อใจ เราใช้สติปัญญาของเรา เราใช้สติปัญญาของเรา เราค้นคว้าของเรา เห็นใหม่ ตำแหน่งของพุทโธ ตำแหน่งของพุทโธไว้ที่ไหนแล้วแต่ความสะดวง เพราะกรณีอย่างนี้ถ้าเรายึดมันตายตัวนะ ร่างกายเราอาการ ๓๒ สมบูรณ์ เราทำอย่างไร ยืน เดิน นั่ง นอนได้หมด แต่คนที่พิการ คนพิการ ถ้าพูดถึงถ้าอย่างนั้นแล้วคนพิการเขาทำแบบเราไม่ได้ ถ้าเขาทำแบบเราไม่ได้ แสดงว่าเขาไม่มีโอกาสภาวนาใช้ใหม่

คนพิการหรือคนเขามีโอกาสภาวนาทั้งนั้น เพราะการภาวนานี้ภาวนาเพื่อจิตของเรา ทั้งนั้น คนพิการเขาก็มีหัวใจของเขา เขาก็ภาวนาของเขา ถ้าคนพิการทำอย่างไรก็ได้ คนพิการที่ว่าเขานอนอยู่ เขานั่งไม่ได้ เขาเดินไม่ได้ แล้วทำอย่างไรล่ะ เขานอนอยู่ ถ้าเขานอนอยู่ เขาก็กำหนดพุทโธของเขา ภาวนาของเขา ถ้าเขาภาวนาของเขา ถ้ามันจิตสงบได้ มันเข้าใจ มันก็เข้าไปสู่ใจของเขา นี่เข้าไปสู่ใจของเขา

ถ้าจิตที่ว่ามันจะสูงจะต่ำ จิตมันยังไม่สงบของมัน มันยังไม่เข้าใจของมัน มันก็เป็นแบบนี้ ถ้ามันเข้าใจแล้วมันก็วางๆ พอวางแล้วเราก็กพุทโธต่อเนื่องไป ไม่ใช่วางแล้วมันจบแล้ว ไม่ใช่เพราะพุทโธมันเหมือนข้าว เราจะกินข้าวตลอดไปทั้งชีวิต สิ่งมีชีวิตต้องมีอาหารของมัน

นี่ก็เหมือนกัน พุทโธใช้ได้ตลอดไป ไม่ใช่พอจิตสงบแล้วมันดีขึ้นมาแล้ว เราเคยพุทโธแล้ว เราว่าพุทโธมันต่ำต้อย พุทโธมันหยาบอยู่ คนนั้นคิดผิดทั้งนั้นนะ เพราะว่าคนจะสูงส่งอยู่ส่วนไหนของสังคม เขาก็ต้องกินอาหารทั้งนั้นนะ คนจะทุกข์จนเข็ญใจต่ำทรมานขนาดไหน เขาก็ต้องมีอาหารของเขาทั้งนั้นนะ ใจของเรา เราก็กต้องมีพุทโธเป็นอาหาร พุทโธไปหล่อเลี้ยงใจตลอดไป พุทโธๆๆ ใช้ต่อเนื่องไป เพียงแต่ว่าเวลาพุทโธ คนชวนชวายเป็นอาหารมานี้มันยาก แต่ถ้านั่งกินนะมันง่าย

นี่ก็เหมือนกัน อยากจะสงบ อยากจะดี แต่ซีเกียจพุทโธ อยากจะดีไปหมด แต่ซีเกียจทำ คนเรามันจะดี มันจะเป็นประโยชน์ อยู่ที่การกระทำ เราก็พุทโธของเราไป งานอย่างอื่น เรายังทำได้ เวลามันทุกข์มันยากยังทุกข์ยากได้ ทำไมจะพุทโธไม่ได้ ถ้าพุทโธของเรา พุทโธซัดๆ พุทโธซัดๆ มันจะดีขึ้นมา

ฉะนั้น คำถาม คำถามที่บอกว่า แต่ก่อนมันลงต่ำไซ้ใหม่ มันลงล่าง เดียวนี้มันขึ้นบน

มันจะลงล่างหรือมันจะขึ้นบน มันเป็นการรับรู้ เป็นอาการ ถ้าอาการทั้งหมดที่เราจะยึดมาเป็นอารมณ์ทั้งหมด มันจะมีเครื่องต่อรองเราตลอดไปนะ อาการอย่างไรที่มันจะเกิดขึ้น อาการของใจๆ อาการของใจไม่ใช่ใจ อาการนี่คือเงา ถ้าคนหยาบๆ อาการนั่นคืออารมณ์ สิ่งที่เราทุกข์เรายาก สัญญาอารมณ์ อาการของใจทั้งนั้นนะ ความคิดนั่นอาการของใจทั้งหมด แต่คนก็ต้องคิด เราไม่คิดได้ใหม่ เราไม่คิด เราจะสื่อสารกับคนอื่นอย่างไร

คูสิ วิชาซีพๆ จะเรียนสิ่งใดมา เวลาเขาคิดงานๆ ก็ความคิดเขาทั้งนั้นนะ มันเป็นอาการของใจทั้งนั้นนะ เพราะใจมันทำงาน เขาคิดงานเพื่อเป็นการทำงาน พอคิดเสร็จแล้ว ถ้าสั่งให้ทำงาน ถ้ากรรมกรแบกหามก็ต้องใช้แรงกายของเขา เขาใช้ให้เป็นชิ้นงานให้มันจบสิ้นไป นี่ไง อาการของมันๆ ไง

ฉะนั้น เวลาภาวนาถ้ามันมีอาการอย่างใด อาการของใจๆ เราก็รับรู้ไป รับรู้อาการของมัน มันต้องมีการเปลี่ยนแปลง การภาวนา เห็นใหม่ แต่เดิมมีติดบอด ความคิดก็ไม่รู้จัก ความทุกข์สิ่งใดก็ไม่รู้จัก แต่บ่นว่าทุกข์ ทุกคนบ่นว่าทุกข์ว่ายาก แต่ไม่รู้ว่าอะไรมันทุกข์อะไรมันยาก แต่บ่นว่าทุกข์ว่ายาก พอศึกษาธรรมะ ศึกษาธรรมะก็แบ่งแยกไซ้ใหม่ อารมณ์อย่างนี้เป็นทุกข์ ที่เราไปยึดมันถือมันอยู่นี้เป็นทุกข์ ถ้าพิจารณาแล้วมันปล่อยวางได้มันจะเป็นธรรมๆ มันก็เป็นขั้นของปริยัติ เป็นขั้นของการศึกษา ขนาดศึกษามันยังเข้าใจได้ เห็นใหม่ เมื่อก่อนทุกข์ทั้งนั้น ไม่รู้ว่าทุกข์ แต่พอศึกษาธรรมะ อ้อ! ทุกข์มันเป็นแบบนี้ แต่ถ้าเราศึกษาแล้วถ้ามันวางได้ อ้อ! นี่พระพุทโธเจ้าสอนอย่างนี้

นี่มันเป็นปริยัติไ้ มันเป็นการศึกษามาแล้วเข้าใจ แล้วเวลาปฏิบัติเข้าไป พอพุทโธเข้าไป มันยิ่งละเอียดเข้าไป มันก็เกิดเดี่ยวไปสูง เดี่ยวไปต่ำอยู่นี้ เดี่ยวไปซ้าย เดี่ยวไปขวา มันไปทั้งนั้นนะ แล้วมันมีนอกมีในอีกต่างหาก มันลึกเข้าไปเป็นชั้นๆ เข้าไป

ถ้าเป็นชั้นๆ เข้าไป ถ้าบอกรว่าเป็นอย่างนี้ถูกต้อง มันก็จะแบ่งเป็นเหมือนหอมใหญ่เลย มันปกอกเป็นชั้นๆ เข้าไปเลย แต่ถ้าเป็นสมาธิ ขณิกสมาธิ อุปะจารสมาธิ อัปปนาสมาธิ แต่ถ้ามันพิจารณาของเรามันละเอียดเข้ามาแล้วเรารู้ว่าละเอียด ถ้าละเอียดแล้วมันปล่อยวางแล้วมันสงบระงับ แล้วเราก็ทำของเราให้มันมั่นคงขึ้น แล้วลองปฏิบัติของเราต่อเนื่องไป ถ้ามันต่อเนื่องไป สิ่งมันสงสัยก็คือสงสัย แล้วเวลาปฏิบัติไปนะ ถ้าปฏิบัติซ้าร่อยอยู่แบบนี้ แล้วถ้ามันปล่อย

วางได้ถึงจะเข้าใจ ถ้ามันไม่ซ้ารอยแบบนี้ มันไปเกิดอาการใหม่ พอไปเกิดอาการใหม่มันก็ใหม่
อีกแล้ว แต่ความจริงมันอันเดิมนี่แหละ ถ้ามันสูงมันก็คืออาการไปทางสูง ไปทางต่ำ ไปทางซ้าย
ไปทางขวา อาการรับรู้ต่างๆ มันก็เป็นอาการนั้นแหละ แต่มันเปลี่ยนมุมมองใหม่ๆ มาเรื่อยๆ
เปลี่ยนมุมมองใหม่ๆ มาเรื่อยๆแล้วเราก็รับรู้แต่มุมมองอยู่อย่างนี้ แล้วก็เอาอย่างไรดี เอา
อย่างไรดี

พุทโธซัดๆ พุทโธซัดๆ พุทโธซัดๆ ไป มันจะวางไปเรื่อยๆ แล้วจิตสงบมันจะรู้ว่าสงบ ถ้า
สงบเข้ามาแล้ว เราก็เป็นการปฏิบัติบูชาของคัมภีร์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราเป็นการปฏิบัติ
บูชาของคัมภีร์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ แต่ถ้าเราผิด เป็นความทุกข์ประสบมาตลอด ถ้าเป็น
ความถูกต้องดีงามมันจะเป็นสมบัติของเราแล้ว ถ้าเป็นสมบัติของเรา มันจะเป็นปัจจัยตั้ง เป็น
สันติภูมิจึงเกิดขึ้นจากความจริงในใจของเรา ปฏิบัติบูชาของคัมภีร์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่
เราจะมีสติปัญญา มีคุณธรรมในใจของเรา ถ้ามีคุณธรรมในใจของเรา มันจะหายความสงสัย
ทั้งหมด ถ้าปัญญามันเกิดขึ้น มันเข้าใจแล้วก็จบ เอวัง